

320 4240

МОРСКИ ПРЕГЛЕДЪ

ДВУСЕДМИЧНИКЪ ЗА МОРСКА ПРОСВѢТА И ОБНОВА

ДЪКОВОДИ РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ.

Година 1 | № 31725 | Варна 15 октомври 1934 год. | 0002 · 05 | Брой 2.

57

МОРЕТО.

119/1934/1935 Бр 2.6, 8-14

16-18, 21, 23

Народи които нѣматъ кораби и мореплаване сѣ слуги
на морскитъ народи. (Кап. Мехенъ).

Голѣмото икономическо значение на воднитъ пѣтища сѣ направили отъ плавателнитъ рѣки и моретата първостепененъ факторъ, който доминира съ своето влияние върху историческия животъ на народитъ.

За това естествено, отъ историческа гледна точка, е желанието на всѣка държава за независимъ изходъ на свободното море и да затвърди за себе си правото на свободно използване морскитъ и рѣчни пѣтища въ мирно и военно време, които по тоя начинъ се явяватъ обектъ отъ първостепенна важностъ, както въ въпроситъ на политиката, така и на стратегията.

Правото на свободно използване на морскитъ и рѣчни пѣтища въ мирно време се обезпечаватъ съ създаване собствено мореплаване, което за държавата е много по-важно, отколкото покровителството на нѣкои отрасли отъ мѣстната индустрия, които за своето съществуване се нуждаятъ отъ вносъ на сурови материяли.

Положението въ време на война е по-усложнено, за-

щото освенъ, като икономически обектъ, морето се явява и като стратегически факторъ, за който грѣбва да се държи смѣтка въ организацията на отбраната.

Както използването на морето въ мирно време може да бѣде само съ наличието на кораби подъ националенъ флагъ, така и отбраната на морето може да бѣде действителна само съ кораби. Морето е ценностъ само тогава, когато то е владѣно съ кораби.

Но ето изниква въпроса къде сме ние българитъ на това море. То за насъ е емблема на непостижима стихия, въ значението на която за живота ни, още не сме вникнали. Съ страхъ и недовѣрие едвамъ проникваме въ неговата тайна и бързаме да се отърсимъ отъ смѣлостта си, защото сме били сухоземна държава.

Ето единъ предрасѣдѣкъ, въ който тънемъ отъ вѣковетъ и отъ който не изглежда скоро да се освободимъ.

Ние сме сухоземна държава за това, защото сами искаме да бѣдемъ такава. 56 години ние гледаме на морето

и Дунава, като чужди за нашия животъ, елементи, безъ да искаме да разберемъ, че животътъ и смъртта на България ще дойдатъ отъ тамъ.

Но дошло е вече време да се разбере тая истина и твърдо увѣрено да простремъ своята рѣжка върху морето.

До тогава до като това не стане, ние никога не ще бѣдемъ сигурни за своята независимостъ и ще живѣемъ подъ вѣчния страхъ да бѣдемъ смачкани отъ тия, въ които по-силно е проявенъ стремежътъ къмъ морето на бреговетъ, на което ние стоимъ, като сухоземна държава.

За това, дългъ се налага на всѣки, който е прозрѣлъ въ поуки на историята и милѣе за българския напредѣкъ, да не скръства рѣще, до като не види гордо да се вѣе българскиятъ стягъ не само по върховетъ на Балкана, а и върху широкитъ простори на морето.

И тогава сухоземна България, която има 800 км. водна граница ще се възроди въ Морска България, достоенъ членъ на напредничевото човѣчество.

Кралското посещение

27. септември ще остане паметна дата в новата история на България. Тя е венецът, с който се манифестира едногодишната дейност по пътя на сближението на двата съседни славянски народа. Българската среща, която столичани направиха на Т. В. Югославиянският Крал и Кралица, при посещението им в София, указва на големия успех, който е постигнала идеята за сближение.

Ако недовърчивият и прикрит българин е намбрил в себе си достатъчно основания да сподели всички болки на миналите недоразумения и неприятности и с една подкупваща сърдечност е излъзъл да изрази чувствата на симпатия и радост за кралското гостуване,

това ясно показва искреността на неговото желание. На сегашният поколение на двете страни лежи тежката длъжност да довършат докрай започнатото дело, като с разумност и искреност отстранят всички въпроси, които могат да предизвикват търкания и разединение. Чрез взаимни отстъпки в всичко, което ни е дѣлѣло в миналото, ние лесно ще налучкаме пътя на нашето сближение, с което ще турим основите на един траен и благодатен мир на Балканите, тъй необходим за мирното и спокойното ни преустройство.

Трѣбва и ние и сърбите да разберем, че не бива да пѣстрим своята история с междусоборци и спорове, от които и двата народа сж нѣмали никаква полза.

Нека от опита на вѣковете почерпим поуката, че бѣдшето на

славянската раса е въ единението и братското зачитание свещените чувства на национално самосъзнание.

Ако въ миналото криворазбраният ни интереси сж ни карали да търсимъ разрешението имъ въ братоубийствени войни и спорове, днесъ трѣбва да се считаме достатъчно възможали да видимъ, че условията на нашия напредѣкъ сж въ братското споразумение.

По тоя начинъ ще изчезнатъ поводитѣ да създаваме изкушения на всички близки и далечни добротелатели да омилотворяватъ балканитѣ за смѣтка на кръвта и мжкитѣ на южнитѣ славянски народи.

Г. К.

Който владѣе морето,
владѣе свѣта.

МОРСКА МИСЪЛ

РОЛЯТА НА ЗАГРАДНАТА МИНА ВЪ ГОЛЕМАТА ВОЙНА. ЗАСЛУГИТЕ НА ЗАГРАДНАТА МИНА ПРИ ОТБРАНАТА НА ДАРДАНЕЛИТЕ 1915-16 г.

Сѣтовната война по море е започнала съ минозаградни действия. Това е случаят се залагането минна заграда предъ рѣката Темза отъ германския спомагателенъ минозаградител „Кьонигин Луизе“ още съ обявяването на войната. Следвайки поставената съ горното заглавие целъ, за да дадемъ по-ясна представа за значението на мината въ борбата на море, въ нѣколко статии ще разгледаме отдѣлни епизоди отъ голѣмата война.

Особѣ интересъ за насъ представлява Дарданелската операция. Тука изпѣква тѣрде ясно значението на заградната мина, брѣговата артилерия и лекитѣ бойни кораби (торпедоносци и подводници). Тоя примѣръ, тъй близъкъ намъ по разстояние и по сходство на *финансови възможности*, главно показва тѣрде нагледно, какъ тия три оръжия не могатъ едно безъ друго, какъ се взаимно допълватъ и на какво сж способни въ ржцетѣ на едно дейно и находчиво командване.

Разчѣрѣтъ на статията не позволява да бждемъ по-подробни, затова ще припомнимъ на кратко интересувашитѣ насъ фази отъ тая операция.

На 19. февруарий 1915 год. билъ предприетъ първия опитъ за проливъ на Дарданелитѣ. Къмъ 10 часа

сутринята съглашенскитѣ кораби започнали да обстрелватъ отъ голѣми разстояния външнитѣ фортове. Цѣлитѣ дѣнь преминалъ въ обстрелване, безъ да се получи особѣнъ успехъ. Съ настѣжването на тъмнината, атаката била прекратена и, поради лошо време, била възобновена на 25. февруарий. Тоя пътъ стрелбата била водена отъ близки разстояния и дала много добри резултати. Много отъ фортоветѣ били разрушени. Въ периода отъ 26. февруарий до 11. мартъ чрезъ нови обстрелвания и действия на подривни команди, били доуничтожени и останалитѣ още годни външни фортове.

Дѣйствиата до тука представлявали първата частъ отъ плана за проривъ на Дарданелитѣ. Както се вижда, корабитѣ нападатели, нѣматъ никакъвъ другъ противникъ на среща си, освенъ брѣговитѣ батареи, се справили успешно съ последнитѣ, излизайки отъ тая фаза безъ всѣкакви загуби и безъ сериозни повреди.

На 18. мартъ била предприета втора атака, вече въ тѣснината, съ целъ да се унищожатъ вътрешнитѣ фортове и да се направи проривъ презъ миннитѣ загради въ тѣснината. Тука, обаче, въ помощъ на брѣговитѣ батареи, се появило но-

во оръжие — заградната мина.

Отначало, изглеждало че всички отива благополучно за съглашенците. Корабитѣ понасяли успешно огъня на брѣговитѣ батареи. Но въ 2 часа, френскиятъ броненосецъ „Буве“ се ударилъ на мина и въ нѣколко минути потъналъ. Въ 3 ч. 14 м. се натъкналъ на мина английскиятъ броненосецъ „Иресистибълъ“ а подиръ малко — и на втора мина. Мини били забелязани на нѣколко мѣста окло корабитѣ.

Това внезапно попадане на минна заграда, загубата на два кораба и невъзможността да се очисти минната заграда подъ огъня на брѣговитѣ батареи, принудило командващия операцията адмиралъ де Робекъ да даде сигналъ за отстъпление.

Но загубитѣ отъ тоя дѣнь не се свършили само съ това. Броненосецътъ „Океанъ“, изпратенъ да вземе на вѣлкало повредения „Иресистибълъ“, се натъкналъ на мина и потъналъ; участъта на „Иресистибълъ“ била довършена отъ огъня на брѣговитѣ батареи. И така дѣнь 18. мартъ завърши съ тежко поражение за съглашенците. Отъ 16 броненосци, участващи въ боя, 3 били потопени отъ мини и 3 били извадени отъ строя отъ брѣговата артилерия.

А това е било само началото на минните загради — напредъ сж стояли непокътнати още голъмото множество мини.

На 25. април Дарданелската операция била продълждна, тоя път вече съ стоварване десантъ, подържанъ отъ флота. Почти навредъ стоварването било успъшно. Голъми успъхи обаче не могли да се добиятъ поради недостигъ въ войски.

Между това съглашенскитъ флотъ претърпелъ нови тежки загуби, причинени отъ други родове морски оржия. На 12 май, единъ турски торпедоносецъ, командванъ отъ германски офицеръ, подъ прикритието на нощта (царството на торпедоносцитъ) се промъкналъ до стояща на котва английски броненосецъ „Голиатъ“ и го потопилъ съ торпедо. Други такива опити отъ страна на турцитъ не е имало.

Малко подиръ това на тоя боенъ театъръ се появили и германски подводници. На 25. май отъ тѣхъ

били потопени линейния корабъ „Триумфъ“, а на 27. май — „Мажестикъ“.

Следъ тия загуби броненосцитъ — главна подържка на десанта — били оттеглени; на мѣстото останали само леки сили и монитори.

Въ началото на августъ билъ направенъ последниятъ десантенъ опитъ, съ нови 60,000 души войска, но и тоя пътъ безъ решителенъ успъхъ.

Къмъ срѣдата на м-цъ януарий 1916 г., съглашенцитъ се отказали отъ операцията и опразнили полуострова и водитъ му.

За отбелезване е обстоятелството на опразване полуострова отъ десантнитъ войски. Въ пълненъ редъ и безъ никакви загуби англичанитъ прибиратъ войскитъ. Това свободно действие се дължи на абсолютното владение на морето отъ тѣхъ и липса на що годе сериозно оржие у турцитъ по море въ тоя районъ.

Изводитъ и заключенията, които

могатъ да се правятъ отъ хода на отбраната на Дарданелската операция сж ясни.

Дарданелската брѣгова артилерия сама не е била сериозна пречка за съглашенцитъ.

Миннитъ загради сами — сжщо.

Дветъ оржия, обаче, допълващи се едно друго, още при първия опитъ за проривъ, сломяватъ волята на нападающия, убиватъ желанието му за продължаването на прорива и го заставятъ да търси помощта на десанта. Въ последствие къмъ брѣговата артилерия и миннитъ заграждения се прибавя и торпедото отъ торпедоносцитъ и подводницитъ, които изнискатъ отбраната далече отъ брѣга и изгонватъ противника далеко.

Въ резултатъ, съглашенцитъ не успѣха да минатъ Дарданелския проливъ. Турция бѣ спасена, а Русия си остана отрѣзана отъ своитъ съюзници.

Дудевъ.

ФЛОТЪТЪ ВЪ ПОМОЩЪ НА АРМИЯТА ПРИ ОТБРАНА НА БРѢГА.

На война Флотътъ е билъ винаги твърде цененъ помощникъ на Армията. Това е вѣрно особено за тия страни, които, имайки граници тѣ си или частъ отъ тѣхъ на вода, заблаговременно сж развили до необходимия размѣръ и си-а, не само армията си, но и своя флотъ.

Като най-първа и важна задача на флота е владѣнието на морето и унищожаването на противникова флотъ. Всѣка друга задача извънъ горната се смѣта за второстепенна. Като второстепенни задачи на флота сж и тия, отнасящи се до действията, подпомагащи непосредствено армията.

Слушаитъ, при които флотътъ може да се яви въ помощъ на армията сж главни следнитъ: а) при отбрана на брѣга, б) при десантни операции, в) при подържка фланга на армията, когато той опира на море или голъма рѣка, г) при снабдяване армията съ бойни, хранителни и др. материали, д) при превозки на войски и т. н.

Пълното осъществяване на тия задачи е възможно въ случаи, когато флотътъ е господаръ на морето. Обаче това не изключва, щото флотътъ безъ да владѣе морето, да може да изпълни макаръ и ненапълно нѣкоя отъ горнитъ задачи, съ което да се яви въ помощъ на армията. Особено днесъ, малкиятъ флотъ може да бжде цененъ помощникъ на своя по-голѣмъ събратъ армията, благодарение възмож-

ността сжщиятъ да използва наравно съ най-мощнитъ флоти, мината и торпедото, тия наистина опасни за силния флотъ оржия. Успъшното изпълнение на такива задачи е въ зависимостъ не отъ количеството на морскитъ сили съставлящи флота на дадена страна, а отъ тѣхното качество и целесъобразностъ, отъ качеството на личния съставъ, неговата подготовка и готовностъ за самопожертвуване и още отъ умѣнието да се използва обстановката.

Тукъ ще разгледаме, до колкото това е възможно въ рамкитъ на една статия, съвършено на кратко и бѣгло, случаятъ когато флотътъ се явява като помощникъ на армията при отбрана на брѣга.

Известно е, че главната задача на армията е изобщо отбраната на страната, сиречь недопускане на противниково нашествие въ територията на държавата. Това последното, може да се извърши по суша и по вода. Въ случая интересува ни противниково нашествие въ територията, използвайки сушата и водата. А въ такава положение може всѣкога да изпадне и България, която е обградена съ водна граница надъ 700 клм. — Черно море и Дунавъ. Известно е отъ друга страна, че най-бързо и лесно проникване въ територията на противника може да се извърши отъ къмъ неговитъ брѣгове, щомъ сжщитъ сж оставени безъ

съответната защита, каквото е положението днесъ въ България.

Брѣгътъ може да бжде защитенъ като бжде осѣянъ по цѣлото протежение съ мощна брѣгова артилерия, образувайки тѣй нареченитъ брѣгови артилерийски укрепления пунктове. Но всички тия укрепления пунктове и цѣлото количество артилерия, биха стрували немовѣрно много скъпо, особено, като се има предъ видъ, че тази артилерия не трѣбва да отстъпва съ нищо на съвременната корабна такава и следователно нейното подмѣняване ще се налага при всѣка поява на нови корабни оржия. Поради тази причина, до днесъ нито една държава съ брѣгъ не си е позволила подобна отбрана на брѣга, защото нито е възможна, нито е смислена.

Сжществувашитъ пъкъ морски крепости, каквито всѣка държава съ брѣгъ притежава, не биха могли да изпълнятъ такава задача дори и за района, въ който сж поставени, поради недостатъчната си сила и остарѣлостъ на артилерията, въ сравнение съ корабната такава, освенъ ако артилерийската защита бжде комбинирана и съ други познати срѣдства за борба на море.

Отбраната на брѣга може да бжде повѣрена и на земни войски, които ще трѣбва да сж разположени по цѣлото протежение на брѣга, обаче никакъ не е трудно да си представимъ, какво отражение би

имало подобно отделяне на войски от главния театър на бойните действия, за хода на последните и за крайния резултат. Па ако този бръг е доста дълъг, както е нашият, за да се обезпечат фланговете и тила на действащата армия, ще трябва да се отделят цели армии. Със други думи, фронтът на действащата армия ще се удължи съ толкова, колкото е дължината на бръга. Естествено въ такъв случай, въ много по изгодно стратегическо положение ще бъде онази страна, която може да избъгне подобно удължаване на фронта си и ще може да използва всичките си земни войски въ главния театър на бойните действия. Независимо от това, този начин на отбрана на бръга, бидейки въ ниска степен пасивен, крие въ себе си всички рискове и изненади и дори неуспехи. Присъщи на всяка пасивна отбрана. Частно за случая трябва да се прибави още и това обстоятелство, че веднаж нападателя решил, твърдо да проникне въ противниковата територия, въ това той ще успее всекога, щомъ е бил останен да стовари на бръга свои войски и чрез постоянния подвоз на нови, ще закрепил положението си след това веднага ще пристъпи към разширяване на своя успехъ съ всичкия шанс да успее напълно, преди още да се е окопитила отбраната. А това не би било така, ако отбраната разполагаша съ средства за борба на вода, би погръбляла на противниковата акция въ най-критичните ѝ фази — натовар-

ването на войските, подвоза и стоварването им на бръга.

Такъв начин за отбрана на бръга (само съ земни войски) до сега не е известен, освен при Франко Пруската война на 1870 г. при която за защита на северните бръгове на Германия (Северното и Балтийско море) срещу френско нападение, Молтке е бил разтавил войските си не по цялото протежение на тия бръгове, нито въ мѣстата възможни за стоварване на десант, а на няколко ж. п. възла, така щото, да може въ срокъ отъ 18 часа отъ получаване на съобщение за противниково явяване на бръга, тия войски да бждатъ на застрашения пунктъ.

Трѣбва да прибавимъ обаче, че такова решение на въпроса е възможно, ако се разполага количествено съ толкова войски, че да може да се отделятъ такива безъ рискъ за главния оперативен театър на действия, второ, още по-важно условие е, че е необходимо наличието на ж. пѣтѣта и шосейна мрежа, чиято гъстота и подвозни средства да позволятъ подобенъ маневъръ.

Също така и въздушните сили, макаръ че се видѣа *днесъ толкова шумъ около тяхъ*, още далечъ не сж стигнали до положение да решаватъ въпроса за защита на бръговете самостоятелно, защото сж твърде много зависими отъ състоянието на атмосферните условия и видимостта (нощъ, мъгла и пр.), както и поради *пр още причини*.

Остава следователно, защитата на бръга да се изпълнява отъ Фло-

та, както въобще това е възприето въ всички страни, използвайки и безъ това съществуващите морски крепости за свои бази. Че това е единственното най-правилно разрешение на въпроса свидетелствува истерията на всички досегашни войни и настоящето морско въоръжение на всички държави притежаващи бръги, а най-вече морското въоръжаване на нашите съседи*).

Предоставяйки разрешението на тази запач на Флота, главното командване въ такъв случай разполага съ всичкия живъ материал на страната си, съставляващ земните войски съ всичката артилерия и дори въздушните сили, за да ги насочи тамъ където ще търси решението на войната. Такова едно развързване ръцетъ на командването и даване пълна свобода на действие, Флотътъ го дава срещу относително гърде малкото грижи и жертви. За поддържане на такъв флотъ сж необходими много по-малко парични средства отколкото тия за поддържане на изброените по-горе начини за отбрана на бръга.

Отдѣленъ въпросъ е, какъвъ трѣбва да е днесъ Флота за една малка държава, за да отговаря напълно на нуждите на отбраната и какъ би изпълнила тя такава задача. Това ще бжде предметъ на друга статия.

Заклучението което ни се налага отъ казаното до тукъ, е, че Флота не може да бжде замѣстенъ отъ

* За морските въоръжения на нашите съседи въ бр. 1 на „Морски прегледъ“ е помѣстена статия подъ същия надсловъ (Б. в.).

Потъването

на миноносецъ „Шумний“.

На 11. Септемврий 1916 г., въ 20 часа и 30 м., семафорно-наблюдателния постъ при н. „Калиакра“ донесе въ Щаба на Флота, че забелязва въ морето три противникови миноносци, единъ транспортен корабъ и четири хвърчила, съ курсъ къмъ Варна. Щаба на Флота веднага предупреждава да бжде угасено осветлението въ града, всички части да бждатъ готови да посрещнатъ съ огънь противниковите хвърчила, да се загасятъ всички свѣтлинни въ района на казармите, а на отряда миноносци — да излѣзе въ морето и атакува намиращия се около н. „Калиакра“ противникъ.

Въ 21 ч. и 15 м., противниковите хвърчила лѣтятъ вече надъ града, надъ Евксиноградъ и казармите на

Флота, като надъ последните започватъ да хвърлятъ бомби.

Противоаеропланните орджия при „Гроздь“ въ околността на града, дежурния миноносецъ и подводника, стоящи въ Евксиноградъ, както и бръговите части откриватъ шрапнеленъ, пушеченъ и картеченъ огънь по осветените отъ прожекторите противникови хвърчила. Въ резултатъ на това, две отъ хвърчилата биватъ повредени, като едното пада при „Калиакра“, а второто полуразрушено, кацнало при Мангалия и по разказите на мѣстните жители бива пренесено по сухо въ руската хвърчилна станция при Тузленското блато (Текирь-гьолъ). При връщане на хвърчилата къмъ тѣхните кораби, летейки много ниско, биватъ обстрелвани съ картеченъ огънь отъ завръщащия се отъ гр. Балчикъ, миноносецъ „Лѣтъщи“.

Съгласно заповѣдта отъ Щаба

на флота, отряда миноносци, въ съставъ: „Смѣли“, „Шумний“ и „Строги“ въ 22 часа напуща пристанището и презъ северния проходъ, въ походенъ строй „върволица“ се отправя въ открито море, съ курсъ къмъ „Калиакра“.

Времето е ясно, при доста голѣмо югоизточно вълнение. Силуетите на трите миноносци ясно се очертаватъ на водната повърхностъ.

На чело на колоната е „Смѣли“, втори „Шумни“ и последенъ „Строги“. При обикновенъ ходъ, поради доста голѣмото вълнение, миноносците ровейки вълните и разпръсквайки сребристите имъ върхове, смѣло се носятъ въ нощта. Погледите на всички сж устремени напредъ, където неприятеля броди предъ родните бръгове. Всички сж готови и съ трепетъ очакватъ да срещнатъ неприятеля. Въ това време, силенъ взривъ разтърсва мор-

други родове войски въ ролята му да брани най-успешно бръговете на страната си и че въ изпълнение на тази си роля, той е необходим до колкото е необходима и армията при отбрана на страната.

Това обстоятелство, оценено по достойнство, налага по принцип съществуването на флотъ, състоящ се отъ размѣри които се опредѣлятъ отъ материалнитѣ срѣд-

ства и стратегически съображения.

Страни, които съзнаватъ грамадното значение на своитѣ бръгове за свободното си политическо и економическо развитие помнятъ, че незащитеното море представлява голѣмата опасност за сигурността на страната, и винаги сж намирали възможност да подържатъ спротивудитѣ си единъ флотъ, толкова по-вече, че той идва

по най-економичния пътъ да помогне армията въ голѣмата ѝ задача да брани по всички посоки Отееството.

В. И. Д.

Всѣка държава, която иска да стѣпи на собственни крака трѣбва да има бръгъ, а за да запази бръга трѣбва да има флотъ.

Характеренъ завой

Ако разгърнеме последователно справочнитѣ книжки на чуждитѣ флоти презъ 1914 г. не може да не се очудиме на коренна промѣна на картината почти въ всички флоти. Естествено, изходътъ на войната до голѣма степенъ спомогна за основното измѣняне на тази картина. Могъщи флоти, като германския, отъ второ мѣсто отидоха почти на последното; сравнително по-слаби флоти, като френския и италианския, се засилиха до степенъ, че почватъ да ставатъ опасни съперници на стари морски държави — Англия, Япония и пр.. Но не само по договорни причини се измѣни облика на нѣкои чужди флоти. Черпейки поуки отъ войната, справяйки се съ своето географско, стратегично, стопанско и финансово положение, ние виждаме, какъ въ адмиралскитѣ щабове на дветѣ Средиземноморски съседки, Италия и Франция, се формира и прокара идеята за постройка преимущественно на полека кораби: кръстосвачи съ 10,000 тона; голѣми изтребители; обикновени торпедоносци; голѣми и малки подводници и др. спомагателни кораби.

ския ширъ! Всички сж на шрекъ! Неприятеля е близо! Може би той е изпреварилъ. Въ сѣщия моментъ, кърмовата частъ на „Шумни“ започва да хлѣтва въ водата! Въ каютъ-компанията и помѣщението на механика силно навлиза вода. Указа се, че миноносецътъ е наскочилъ на една неприятелска заградна мина, която се взривала точно подъ задната частъ на кораба! Останалитѣ два миноносеца, виждайки участъта на своя другаръ и предполагайки, че сж атакувани отъ неприятелски кораби, спускатъ своитѣ лодки да отидатъ на помощ на пострадалия „Шумни“ и се изгубватъ въ тъмнината! „Шумни“ остава самъ съ силно повредена задна частъ, която постепенно се запълва съ вода и започва да потъва. Полагатъ се отчаяни усилия да се изхвърри съ ежекторитѣ навлѣзлата вода, но напразно! Кораба все по-вече и по-вече

линейниятъ корабъ и кръстосвачъ бѣха изключени отъ този планъ. На тѣхъ се гледаше като на кораби, непригодни и твърде скъпи за една война въ Срѣдиземно море. Щлото внимание на френскитѣ и италиански щабове бѣше насочено къмъ развитието главно на единъ силенъ торпеденъ флотъ, вследствие на което следъ войната не се заложи въ строежъ, нито единъ линейенъ корабъ, а старитѣ единъ по единъ излизаха отъ строя. Въ замѣна на това, обаче, ние виждаме, какъ по отношение на тѣзи торпедни кораби както французи, така и италианци постигнаха наистина чудесни резултати по отношение на скоростъ, въоръжение, мореходностъ и пр. и значително превишиха съответнитѣ видове кораби въ другитѣ флоти, особено съ скоростта си. Даже частно за корабитѣ на дветѣ държави, Франция и Италия, стремлението имъ къмъ голѣми скорости се изрази въ лудо надпреварване помежду имъ и ту едната, ту другата държава стоятъ начело на тѣзи скорости. Така напр. италианцитѣ съ своя тежъкъ кръстосвачъ „Boisno“ (10000 т.) сж

достигнали 39 мили, съ лекия си кръстосвачъ типъ „Bart“ Colleoni“ (5069 т.) — 42 мили, съ изтребителя си „Alvisod-Misto“ 41.5 мили, подводника „Architeda“ — 17.5 мили. Съответно на това французитѣ сж достигнали съ своя тежъкъ кръстосвачъ „Diquesne“ (10000 т.) 36.1 м; „Emile Bertin“ (5886) — 34 мили; изтребителя „Epervier“ — 44 мили; подводника „Surcouf“ — $\frac{18}{10}$ мили при водоизмѣстване $\frac{2880}{4370}$ тона.

По-другъ е въпроса съ линейнитѣ кораби. Французитѣ за сега иматъ въ строя линейни кораби типъ „Lorraine“ и „Paris“ — всички датиращи отъ 1911-1913 г. и ремонтирани следъ войната. Едва съ залагането въ строежъ на нѣмския „Deutschland“ (10000 т. корабъ, съ силно артилер. въоръжение, добре защитенъ), французитѣ, като че ли, се стреснаха и помислиха пакъ за създаването и попълването на флота си съ по-мощенъ видъ корабъ, самъ по-силенъ отъ нѣмския (Vatiments de Ligne) „Dunkerque“ (26,500 т.)

губи своята кърма подъ водата, изправяйки високо носовата си частъ! Вътрѣтъ се усилва и вълнитѣ биятъ право въ кърмата, като водата залива и помита всичко въ морето.

Кърмата постепенно хлѣтва въ водата, а носътъ се още повече повдига. Всички помѣщения до машината се бързо пълнятъ съ вода, като най-различни дървени части и предмети въ тѣхъ сж разхвърляни въ най-голѣмъ безпорядъкъ.

Появява се опасностъ корабътъ да потъне съ кърмата надолу, увеличайки съ себе си цѣлия екипажъ! Настѣпватъ решителни моменти! Всѣка минута е скъпа, а бръгътъ е далечъ! Неприятелятъ всѣка минута може да открие пострадалия миноносецъ и да ускори гибелта му.

Набързо се приспособява на мачтата единъ отъ сѣнниците на миноносеца, като вътрѣлно платно и подъ напора на свежия югоизточенъ вѣ-

търъ, миноносецътъ бавно се насочва къмъ пѣсѣчния бръгъ на Батовския заливъ, не далечъ отъ н. „Екрене“.

Не следъ много започватъ да се виждатъ нѣкъде откъмъ бръга бѣло-синкави димове. Бръгътъ приближава! Събрани всички на носа на кораба, постърнали и тжжни, моряцитѣ съ неизразима болка наблюдаватъ какъ постепенно и бавно тѣхния миноносецъ извършва своето последно плаване! Съ свити отъ болка сърдца, съ сълзи на очи, тѣ виждатъ безпомощността на кораба, който до преди малко, тъй самонадеяно и безстрашно се носѣше въ нощта, прорѣзвайки сребриститѣ гребени на вълнитѣ. Той не бѣше поразенъ отъ достоенъ врагъ, а отъ бездушна мина, скрила се коварно въ водитѣ на морето! Тѣ бѣха поразени безъ да могатъ да отвърнатъ съ сѣщото на своя врагъ! Но . . . сѣдбата така отредила! . . .

който по своето артилерийско въоръжение, защита и главно скорост (30 мили) не е нищо друго освен известният ни линейни кръстосвачи още от преди войната. Повтаря се, значи, наново историята! Но проблемът не се урежда само с това. Известна е италианската теза за „равенство“ на въоръженията с Франция. Скорошното вкарване въ строя на единъ или нѣколко „Dupketque“ — съвсемъ би измѣнило равновесието въ Средиземно море. Отъ друга страна пропадането на конференцията по обезоръжаването сжшо така принуди италианцитѣ да взематъ мѣрки за засилване на флота си. Известно е сжщо, че съгласно решението на Вашингтонската конференция и Лондонската спогодба, Италия разполага съ единъ свободенъ тонажъ 70,000 т. за постройка на линейни кораби. Този именно тонажъ италианцитѣ изпол-

зватъ и решаватъ да построятъ два голѣми линейни кораби — кръстосвача отъ по 39,000 т. съ мощно артилерийско въоръжение (38 см. оръдия) и голѣма скоростъ. *)

Може би не по свое желание, а защото имъ бѣ почти паложено, но завоя въ тактическо и техническо отношение е направенъ вече, както въ френския, така и италианския флоти! Корабостроителницитѣ въ Брестъ (за Дюнкеркъ), въ Генуа — при „Ансалдо“, Триестъ — при „Кантиери риунити дел'Адриатико“ (за двата нови италиански гиганта), вече оглушаватъ фабричните сгради съ шума на своитѣ автоматически за-

кльопвания, електрозаварки или подготвителни работи по залагането на новитѣ видове кораби.

Какво ще ни донесе близкото бъдеще, какъ ще погледне на това предстоящата морска конференция и този характеренъ завой, нѣма ли да повлече следъ себе си измѣнение на строителнитѣ планове и на другитѣ заинтересовани сили, рано е още да се каже. Въ всѣки случай едно е ясно: историята се повтаря, надпреварването въ морскитѣ въоръжения е въ пълна пара и доближава все по-вече призрака на бъдещата война! . . .

Зашевъ.

България за да запази живота си, трѣбва да запази морето си, а за това ѝ трѣбва флотъ.

ОБУЧЕНИЕ - ВЪЗПИТАНИЕ И ОБНОВА

Адмиралъ Секи.

Възпитанието, иначе казано морално обучение, има за целъ да използува моралната сила и особено волята и сърцето, за да възбуди и оживи най-благороднитѣ и възвишени страсти, които тласкатъ човѣката къмъ по голѣми самопожертвования и неутрализиратъ фаталната сила на

Въ война, моряцитѣ се борятъ не само съ срещнатия на полето на честята неприятель, но и съ неговитѣ мини, скрити дълбоко въ водата, борятъ се често и съ разбѣснелото се море, което съ ревъ поглъща всички жертви и ги крие въ своитѣ глѣбини! Морето примамва моряцитѣ съ своя чаръ и безкрайностъ, то ги калява съ своитѣ бури и свирепостъ, прави ги смѣли и безстрашни, то ги приема въ своитѣ обятия, оставяйки зефиръ да носи въ безкрая тѣхната победена или погребална пѣснь! . . .

Късно следъ полунощъ, носенъ бавно отъ вѣтъра и блѣсканъ отчаяно отъ вълнитѣ, едва държащъ се на повърхността, „Шумни“ приближава брѣга! Спускатъ се лодкитѣ и заедно съ тѣзи отъ „Смѣли“ и „Строги“ започва пренасянето на моряцитѣ на брѣга. Съ нескривана тѣжа моряцитѣ напушатъ своя корабъ, всѣки по своему вземайки своето

БЕЛЕЖКИ ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО.

инстинкта, която го кара да избѣгва всичко това, което е противно на материалното благосъстояние, или пъкъ застрашава съществуването. — Благородни страсти и низки инстинкти съществуватъ всѣкога, въ зараждащото се състояние въ съвестта на нормалния човѣкъ и е длъжностъ на възпитателя да развие и използува

последно сбогомъ! Лодкитѣ отнасятъ първитѣ хора къмъ брѣга, задъ тѣхъ следватъ втори, трети . . . Миноносецътъ, безпомощенъ и унилъ, наполовина потъналъ, остава далечъ задъ тѣхъ, скриванъ отъ нощната тъмнина и обливанъ отъ нестихващитѣ вълни. Нѣкой отъ моряцитѣ, добри плувци, оставатъ до последния моментъ на кораба, гледайки съ умиление и презъ сълзи, какъ бавно и сигурно морето поглъща бойния имъ другаръ, носилъ ги толкова дни и нощи по морския ширъ, търсейки среща съ неприятели. Най-после, съ целувка по студеното му чело, тѣ го напуцатъ хвърляйки се въ морето и съ плаване стигатъ брѣга!

Последенъ напуца кораба командирътъ му, вземайки съ себе си корабното знаме и иконата на св. Никола — покровителъ на моряцитѣ. Бавно и съ печалъ влиза той въ последната лодка и се отдалечава!

ри единитѣ и неутрализира вреднитѣ ефекти на другитѣ. Тѣзи ефекти сж вредни сжщо и въ цивилния животъ, и затова — хубаво казва Maisell: „Военното възпитание въ сжщность не е друго, освенъ по-строгъ и по-твърдо морално възпитание“.

Всички творци на военнитѣ дисциплини признаватъ извършената

Като че ли напуца прѣсния гробъ, на току що погребанъ неговъ най-близъкъ боевъ другаръ! Четири години е преживѣлъ той своята бойна служба на миноносца! Отъ Балканската война до този день, той е изживѣлъ много радости и скърби на своя корабъ! . . . Отдалечава се. Вълнитѣ безспирно се разбиватъ въ кораба, обливаяки го вече, като че ли искатъ да ускорятъ неговото потъване! . . . До сутринята продължава тази безмълвна борба и къмъ 9 ч. и 30 м. на 12 Септември 1916 година — миноносецъ „Шумни“ се изгубва съвършено отъ повърхността. Потъна единъ отъ малкото български миноносци, покосенъ отъ вражеска мина! Отряда изгуби единъ отъ своитѣ вѣрни бойни другари и то не въ нервенъ бой съ откритъ неприятель, а отъ мина, скрита въ водитѣ на морето, не далечъ отъ китнитѣ родни брѣгове.

Цицелковъ.

важност на военното възпитание, и много от тях нашироко сж мислили за начина да го приложат. Много сж трудовете писани около тоя тъй важен елемент, много сж и мненията изказани о носно военното възпитание, но на край всички дохождат до едно и сжщо заключение, за което би било грѣшка да не държат смѣтка.

Военното възпитание не може да даде никакъв ползнен плодъ, ако думата и примѣрътъ на възпитателя не намиратъ добра почва въ съвестта и въ сърцето на войника и моряка, които иматъ всички, по-вече или по-малко развити добродетелитѣ и недостатѣцитѣ на срѣдата, отъ която излизатъ, тъй че не биха могли да оценятъ и уважатъ военното възпитание, ако преди да влѣзатъ въ казармата сж навикнали да я ненавиждатъ; затова възпитателна дейностъ, която може да се извърши въ редоветѣ на войската трѣбва да бжде отначало пригответена и улеснена отъ цивилното възпитание на народа.

Това възпитание се добива отначало на ученическитѣ чинове, после въ честния контактъ съ по-издигнатитѣ социални класи, които иматъ строго задължение да развиватъ въ народъ тѣта съвестъ възвишенитѣ идеали, които сж най-висшата гаранция на народитѣ и сж необходими за да се осигори политическата и економическата независимостъ а съ тсва напредъка на нацията. Въ сжщото време, трѣбва да се унищожи съ всички срѣдства подлата пропаганда на противоложованитѣ, които проповѣдватъ умраза и отвръщение отъ военното обучение, пригответлявайки по тоя начинъ дни тежки за Отецеството. Отъ друга страна е необходимо, военното възпитание да се пригоди къмъ характера, идеитѣ на националното обучение: — дрехитѣ трѣбва да сж направени за индивидитѣ, а не индивидитѣ за дрехитѣ.

Най-солидното възпитателно обучение се прази съ примѣра. Началникътъ, който не се придържа строго къмъ своитѣ обязанности, който не показва най-големото чувство къмъ дисциплината, не само въ своитѣ отношения къмъ подчиненитѣ, но и къмъ своитѣ началници, който не показва къмъ последнитѣ въ каквито и да било обстоятелства най-големата почитъ, който не се придържа въ правилницитѣ, който вѣрва да има само права и забравя дълга си къмъ своитѣ подчинени и къмъ службата, който търси да си послужи съ собственото си положение, като вѣченъ, за да развива

Сигнализация. Рисуна отъ А. Мутафовъ.

политика — е винаги лошъ възпитателъ.

За да употребимъ правилно благороднитѣ страсти на човѣшкото сърдце, като храбростъ, самопожертвование, любовъ къмъ славата и да притиснемъ въ сжщото време действията на инстинкта и особено страха, военното възпитание трѣбва да развие и докара до една висока степенъ на напрежение чувствата на дисциплина и редъ, но трѣбва добре да пази, да не ги постави въ противоречие съ сжжитѣ добродетели: инициатива и чувство на отговорност. Тѣзи качества сж необходимими не по-малко отъ дисциплината, особено за офицеритѣ и за да се развиятъ е необходимо началницитѣ да оставятъ на своитѣ подчинени колкото се може по-вече свобода на действие въ кръга на тѣхнитѣ обязанности, като се ограничаватъ да контролиратъ направеното.

За да добиемъ отъ военното възпитание всички плодове, които то може да даде, трѣбва началницитѣ да знаятъ да си спечелятъ не само уважение и почитъ, но сжщо и довъррието и привързаността на своитѣ подчинени; съ добро третиране, съ сърдечни отношения и показвайки живъ интересъ за личноститѣ и за тѣхното благосъстояние. Хубаво казва генералъ Medici: *„Въ биткитѣ не се побеждава безъ войници; тѣ се биятъ отъ дългъ и дисциплина, но побеждаватъ отъ уважението и предаността, която вдъхва началникътъ“.*

Тѣзи чувства сж необходими за да се добие отъ всички едно действително съгласуване и за да се поставятъ въ по-високо напрежение моралнитѣ добродетели въ военнослужащитѣ, които разбиратъ много по-лесно дълга за пожертвуванието на единъ човѣкъ, отколкото една отвлечена идея. Добре бѣше разбрана важността на доброто третиране на офицеритѣ и екипажитѣ отъ победителя на Трафалгаръ, който мсжа да направи тази великолепна и за жалостъ не честа *duty of brothers*, която служейки съ любовенъ интелектъ, построи великолепнитѣ основи на Британската империя.

Нуждно е прочее, да поставимъ въ действие всички средства, до като младиятъ и неопитниятъ офицеръ или простодушниятъ морякъ, се привържатъ къмъ военната служба; трѣбва да се избѣгва възможността тя да се изроди въ умразна и антипатична отъ многото формалности и отъ недостатъчната грижа за благосъстоянието на индивида, особено въ дългитѣ мирни периоди отъ време, презъ които душата е по-малко поддържана отъ високия идеализмъ. Всички тия, които за Отецеството бждатъ въоръжени изъ морето, трѣбва да разбератъ ползността и преимуществото, които Отецеството добива отъ усилията и риска, въ които тѣхниятъ трудъ се прибавя; трѣбва да разбератъ ползността отъ службата, която — сжщо и въ периоди на най-дълбокъ миръ, тѣ даватъ на народитѣ си.

Всичко това не е трудно да се постигне, когато душата е добра и скромна, темпераментът спокоен при много голямо самолюбие, когато при обсъждането грешките и недостатъците на другите, се вземе под

внимание, че никое човешко същество не е съвършено; когато се знае да се прави равновесие между това, което съставлява традицията, чието уважение, съставлява култът и е необходима база на всяко военно съ

читание и това, което е един грехъ обичай, който трябва настъпчиво да се обновява, когато вече не е стоговаря на изискванията, на организацията и на времето.

Куленски.

Морякът.

Спокоен, безстрашен, предвидлив, смел във своите разбирания, готов да извърши това, което нуждата в момента му е наложила, сигурен във своя замах, силен за да се бори с големите препятствия, господар на себе си и на кораба, който командва. . . . Това е морякът, достоен да носи името моряк — център на всички похвали.

Наука без граници, свят без хоризонт, безкрай — където вчерашното няма никакъв авторитет над утрешното, където случайността с толкова многобройни, че и най-старата опитност не би ги предвидила и че само гения би се справил с тях.

Морякът — в него се крие невъроятния чар за страстите и поетични души — неочакваното — което не оставя, нито за миг възможност за съображение, което поддържа духа във едно особено напрежение.

А каква по-голяма наслада от това да командваш кораб, поне за този, който чувства величието на своята отговорност!

Животът на десетки и стотици, за които трябва да се даде смъртка пред Отецеството, семействата, които трябва да запазиш от постоян-

но растящи опасности и число, на които боя едва би увеличила, сж в ръцете ти!

Корабът — един от бисерите елементи на националната сила една безценност на военната мощ!

Честта на знамето — най-величествения символ на мощ и сила, ореол на славата, дух на дедите — на цяла нация!

Затова насладата често е смущаваща от неспокойствието, от бремето на висша отговорност и мостът за командване е един трон, където морякът не се качва без да потреперва, когато се касае за участието на неговата империя.

А всичко е срещу него — непознати скали; земя, от която иска да се отдалечи и където го тласкат природните стихии; бури, течения, разбушвано море, непрогледна мъгла, плаващи ледове, негигантност и на най-съвършения прибори — всички те го поставят в контакт с риска.

Морякът, завършеният моряк, е отличен от всекидневното и при все това дължи му се най-голямо право във човешката фамилия. Защото малко сж обстоятелствата, които го изненадват или затрудняват неговата мисъл, опитността е достатъчна срещу противното щастие, той ще умре извършен във въздуха или ще потъне със усмивка въ

дълбочините, които нещастие стваря на неговия кораб. Николов.

Моментът от вдигането на бълг. знаме на пархода Мария Луиза след спускането на френското въ Маземил.

БОМБАРДИРОВКАТА НА ГР. ВАРНА НА 14 ОКТОМВРИЙ 1915 г.

Въ съкровищницата на бойните ни дъла има много дати, които напомним добре изпълнен дълг. Има и много други обаче, един от които с цената на скъпи жертви, други с чувства на безпокойство, грижи и отговорност, ни сочат важни проблеми и вапющи нужди въ държавната ни сухопътна и морска отбрана. Такава една дата е и бомбардировката на гр. Варна през октомври 1915 г.

Сътрудник на армията въ епохалните събития на най-новата ни история, по съдба изправен за борба пред по-силните руски, турски и ромънски флоти, винаги лишен от достатъчно средства за борба на море, с неимоверни усилия и героизъм, малкият ни флот отстояваше с чест и упоритост, присъ-

щи на българина, напора им през Балканската и Сръбско-българската войни при отбрана на бреговете ни. Започнал, като леленак съ транспортна служба през Сръбско-българската война, чрез смелите си кръстосвания и атака на крейсера „Хамидие“, почти прекъснал жизнения морски път въ снабдяване турската армия през Балканската война, през време на бомбардировката на гр. Варна през Сръбско-българската война, спаси от разрушение и скъпи жертва, въ безизходния за отбраната на крепостта момент — града и пристанището.

Съ обявяването на общоевропейската война, нашето намъсване към една от групировките на воюващите страни, се очакваше неминуемо. Очакваната дата все повече приближаваше и на 10/23 септември 1915 год. общата мобилизация бѣ обявена, а на 1/14 октомври пос-

леда и намъсета ни към страната на съюза. Обявяването на войната и момента на бомбардировката, въ общо положение по разните операционни театри на море и суша, ни завариха сръбската армия почти разбита, само част от нея избѣгна общата ѝ катастрофа. Англо-френската сфазиза на западния фронт, извърши съ неуспѣх. Дарданелската операция агонизираше и бѣше към своя край. При това положение още съ влизането ни въ война, плача за един руски десант на нашия брегъ блазнаше и подхранваше илюзиите на Стглашечието. Въ Одеса и Бесарабия имало даже събрани войски. Появи се обаче първоначално едно силно желание въ Съглашението да добие поне временно един мним успѣх и отклони вниманието на неутралния свят от агонизиращата Сърбия. Играта трѣбваше да се започ-

ВЕНЪ-МОРСКА ИСТОРИЯ

ПОСТАВЯНЕ НА МИННО ГНЕЗДО ПРЕДЪ „ТАТЛАДЖИКЪ ГЪОЛЪ“

отъ Отряда Миноносци. (18-19 октомври 1916 год.).

На 20 септември 1916 година, нашите войски отъ III Армия, опериращи въ Добруджа, се оттеглиха на линията Софуларъ — Ямузача — Первели. Тукъ тѣ започнаха подготовката на втората атака на Кубадилската позиция, която подготовка продължаваше до 18 октомври вечерята. Така, опрѣла своя дѣсенъ флангъ на морето и лѣвия на рѣката Дунавъ, III Армия събираше сили и срѣдства за отхвърлянето на ромѣно-руските войски на северъ и очитването на Добруджа отъ вражески кракъ.

Презъ цѣлия периодъ на подготовката, дѣсенъ флангъ на нашите войски бѣ постоянно обстрелванъ отъ къмъ морето отъ руски военни кораби и водохвърчила, които намиращи се въ базата си Кюстенджа, постоянно затлашваха нашия дѣсенъ флангъ.

За да се прекратятъ тѣзи обстрелвания и се осигори настѣплението на частите, граничащи съ морето, а така също и да се нанесатъ евентуални загуби на тѣзи руски морски сили, Щабътъ на Флота зачисли да постави едно минно гнездо отъ 24 мини срѣщу Татладжикъ-гъолъ, недалечъ отъ брѣга, тамъ където руските кораби обикновено заставаха при обстрѣлването на на-

шите войски, действующи около Перзели — къмъ Топра — Хисаръ — Тузла.

Тази операция е било решено да се изпълни презъ нощта на 18-19 октомври, въ свръзка съ настѣпването на нашите войски, което щѣше да започне на 19 октомври.

Започна се енергична подготовка на нашите миноносци за успѣшно изпълнение на операцията при силното желание на екипажите да дадѣтъ и тѣ своята данъ при разгромя на врага.

Сжигите гѣзи миноносци, които тѣ сполучливо сразиха най-силния отъ турските военни кораби презъ 1912 год., сега съ още по-голямъ жаръ и готовност се готвѣха да поставятъ добра примка за новия неприятель.

На 18 октомври 1916 г., въ 15 часа следъ обѣдъ, командирѣтъ на отряда събира командирѣтъ на миноносците, съобщава имъ предстоящата задача, дава съответните инструкции по изпълнението на операцията. Правятъ се последните приготовления по изпълнението на тази тѣ важна и рискована задача.

На 18 октомври въ 17 часа, отрядѣтъ миноносци въ съставъ: миноносците „Строги“, „Дръзки“, „Смѣли“, и „Летящи“, подъ командата

на капитанъ лейтенантъ Серафимовъ, отблъсква отъ военния кей и се отправя презъ северния проходъ на минното заграждане за мѣстоназначението съ натоварени на борта си мини за заграждане. Движейки се близо до брѣга, съ повишенъ духъ и съ твърда вѣра въ успѣха, отрядѣтъ лодѣ покровителството на нощта минава н. Калиakra и се отправя срещу Татладжикъ — гъолъ, където войските трескаво се готвятъ за утрешното настѣпление. Презъ сжщата нощъ, когато моряците отъ Портвата рота, наредъ съ своите другари — пехотинци, въ окопите, източно отъ с. Первели, очакваха съ трепетъ настѣпването на решителния день, силуетите на 4 малки миноносци, носящи щепи моряци, се движеха покрай Добруджанските брѣгове, неспирайки се предъ нищо, вълнувани само отъ мисълта да дадѣтъ и тѣ своята данъ за готвената акция. Нощта е тъмна. Морето слабо развалнувано. Никакъвъ звукъ и свѣтлина. Едва се чува равномерното движение на машините. Четирѣхъ силуети на миноносците стремително се носеха къмъ желаното мѣсто.

Наближава полунсѣтъ, миноносците сж вече близо до фланга на

не и затова бомбардировката бѣше достатъчна, а десантъ излишенъ.

Още въ първите числа на октомври, въ съвѣщение съ командващия съглашенските морски сили въ Дарданелите, адмиралъ де Робекъ, е било взето решение: да се бомбардира българското крайбрежие едновременно на Черно и Бѣло морета. На командващия черноморския флотъ адмиралъ Еберхардъ е било предоставено да обстрѣля Варна или Бургасъ по свое усмотрение, като за деня на бомбардировката извести командващия съглашенските морски сили въ Дарданелите, за да могатъ въ сжщия оенъ, когато руския черноморски флотъ ще обстрѣля Варна, англичаните да обстрѣляватъ Деде-Агачъ.

На 8/20 октомври 1915 г. Черноморскиятъ флотъ излѣзълъ отъ Севастополъ. Времето почнало да се разваля, като на сутринята въ-

търѣтъ до толкова се усилилъ, че на развитото се вълнение новиятъ броненосецъ „Императрица Мария“ едвамъ държалъ. Предвидъ малкото изгледи за поправяне на времето, операцията била отложена. Нѣколко дни духали непрекъснато северни вѣтрове, най-вече неблагоприятни за бомбардировката и едва на 12/25 октомври вѣтрѣтъ стихналъ. Тоя день черноморскиятъ флотъ излѣзълъ въ море и следъ престояване отъ морето въ обиколка къмъ Трапезунтъ, два дни, на 14 X. сутринята се явява предъ Варна.

Сжщата нощъ въ 0 часа и 25 минути отрядъ наши миноносци се завърналъ отъ далечно разузнаване и търсене противника въ морето. Въ 5 часа и 45 минути семафорните постове на носъ Галата и носъ св. Константинъ и дежурниятъ миноносецъ въ Евксиноградъ забелязали на изтокъ гжстѣ димѣ, отъ който къмъ

6 часа се очертаватъ на хоризонта вече силуетите на корабите отъ руската ескадра, състава на която били: броненосците „Императрица Мария“, „Иоанъ Златоустъ“ и „Евстати“, „Пантелеймонъ“, въоръжени съ 22-30.5 с/м., 8-20.3 с/м.; 20-13 с/а; 40-7.5 с/м. и 18-47 м/м. орждия. Крейсера „Кагулъ“, „Паметъ Меркурий“ — съ 24-15 с/м. и 24-7.5 см. орждия. Контеръ миноносците типъ „Бистрий“ — 8, типъ „Лейтенантъ Барановъ“ — 3 и типъ „Завидний“ — 3, — всичко 14, въоръжени съ 27-10-12 см. и 21-75 см. срждия. Спомогателните кораби — работилница „Кронцадъ“ и хвърчилоносача „Николай I“ съ други 4 кораба. Последвало веднага донесение, възъ основа на което Щаба на флота заповѣдвалъ:

(Следва идущия брой)

Докато Картагенъ владѣеше Морето, Римъ трепереше отъ него.

нашите войски, които не подозираха, че въ полунощ въ непосредствена близост съ несравнено по-големите руски военни кораби, нашите малки миноносци, решават една трудна задача и им осигоряват ценно съдействие и помощ откъм морето.

Въ тъмнината на нощта проблещават бѣла и червена свѣтлина

отъ отрядния миноносецъ — условния сигналъ за поставяне на минигѣ. Единъ следъ другъ, миноносците заематъ своите мѣста и започватъ минопоставянето. Минигѣ сж вече поставени, пригответо е едно сигурно препятствие и изненада за руските кораби. Миноносците безшумно напускатъ опасното вече мѣсто и се отправятъ навътре

въ морето! Тѣ изпълниха своята задача.

Преизпълнени съ гордостъ отъ извършеното, очакващи съ трепетъ настѣпването на деня, храбрите български моряци почувствуваха силата на своя духъ и добиха още по-голема вѣра въ успѣха.

Мимковъ.

РОЛЯТА НА ДУНАВСКАТА ФЛОТИЛИЯ ВЪ СРЪБСКО-БЪЛГАРСКАТА ВОЙНА ПРЕЗЪ 1885 ГОДИНА.

Въ войната срещу сърбите въ 1885 год. на Дунавската Флотилия се дължи въ голѣма степенъ успѣшната защита на Видинската крепостъ. Тогава въ състава на флотилията сж влизали: яхтата „Александъръ“, параходите „Крумъ“, „Симеонъ“, „Асенъ“ осемъ катера, два миноносца и два шлепа.

По съставенъ планъ отъ главното командване предвиждало се е изваждане на десантъ при Кладово въ тила на действующите около Видинъ сръбски войски, състоящъ се отъ две дружини, 1 батарея и 1 ескадронъ. Единъ миноносецъ и 1 катеръ оставали въ Видинъ, другиятъ миноносецъ въ Ломъ, 1 катеръ въ Орѣхово — съ целъ да подържатъ съобщенията между Ломъ — Видинъ — Калафатъ.

Яхтата Александъръ е подържала рейси между Русе и Ломъ, а па-

рахода „Крумъ“ — между Русе и Видинъ. Отъ 1 октомври до края на войната корабите на флотилията сж направили 120 рейса между Русе и Видинъ.

Като се има предъ видъ, че веднага следъ почване военните действия за северния отрядъ, който се прибра въ крепостта, като единствена комуникационна линия муслужеше р. Дунавъ, ще се разбере колко голѣми сж били заслугите на флотилията съ своята транспортна служба.

Нейната дейностъ презъ тая война доказва крайната й необходимостъ за армията.

Ето количествата на по главните материали, които сж били пренесени отъ флотилията: 48 орджия, 8,500 снаряди, 4,500,000 патрони, 2,950 пушки, 1,800 войника, 6,500,000 кгр. брашно, 16,000 кгр. сухари,

1,000 кожухчета и 1000 чифта ботуши.

Не е трудно да се каже, каква щеше да бѣде съдбата на видинската крепостъ въпрѣки геройската борба на нейните защитници, ако не съществуваше Дунавската флотилия.

Горните цифри отъ 1885 г. говорятъ твърде много за днешните времена.

Ако за подържане бѣше способността за 15 дни на една крайдунавска крепостъ сж били необходими тогава горните количества материали, какви количества ще сж необходими сега? И естествено пъкъ за тяхното пренасяне и конвоиране каква флотилия е необходима? Върху това, отговорните по отбраната на северната ни граница трѣбва сериозно да се позамислятъ.

Рашевъ.

ИЗЪ БОЙНИТЕ ДЕЙСТВИЯ НА ПОДВОДНИЦИТЕ.

Свѣтовната — война показа че подводникътъ е не само единъ прекрасенъ минно — торпеденъ, но и артилерийски корабъ; Така подводникъ Ц — 151, подъ командата на Норица кръстосвалъ по американския брѣгъ 94 дена, поставилъ заградни мини въ Даулаварската бухта, върху които се взривали 4-ри кораба, прерѣзали два кабела, единия отъ Нюйоркъ за Европа и другия — за Южна Америка, при това въ продължение на два дена почти на открито се е занимавалъ съ улавянето на кабелите, и потопилъ съ артилерия 23 транспортни кораба съ общъ тонажъ 70-73 хиляди тона.

Единъ интересенъ случай отъ артилерийски бой съ подводникъ Ц-139 подъ командата на Де-Ля — Перье.

Ето какво разказва самъ той.

На 1 X. 918 год. се намирахъ къмъ северния Испански брѣгъ. Къмъ 10 часа на хоризонта се за-

белѣза димъ, а следъ това се показа гора отъ мачти. Това бѣше единъ голѣмъ керванъ отъ 10 голѣми кораби, охранявани отъ два спомагателни кръстосвача и нѣколко изтрѣбители. Конвойа се движеше на зигъ-загъ. Следъ нѣколко маневрирания ние се приближихме на най-малкото разстояние до единъ отъ транспортните кораби; Торпеденъ залпъ! Ние се потопихме по-дълбоко, зада избѣгнемъ очаквания дъждъ отъ подводни бомби. Никакъвъ звукъ, ни отъ торпеди, ни отъ подводни бомби.

Несполучливъ ударъ, обаче нито торпедото, нито перископа е билъ забѣляванъ. Но мълчането скоро бѣше нарушено отъ голѣмия шумъ на много винтове. Цѣлиятъ конвой при своето обръщане на зигъ загъ, попада на дѣ насъ. Торпедната атака излезе несполучлива, трѣбва да се използва артилерията. Ние изплувахме предпазливо, водейки се отъ шума на винтовете, не желяйки да се ударимъ въ дъното

на нѣкой отъ корабите. На края изплувахме на повърхността. Започна се ужасна стрелба. Нашите орджия стрѣлаха съ максималната скоростъ. Всѣкой въоръженъ корабъ отъ конвоя откри огънь по насъ. Навсѣкжде около лодката започнаха взривове, но стрелбата отъ корабите бѣше безпорядъчна и лоша. Ако не бе страхътъ отъ спомагателните кръстосвачи, ние можехме да потопимъ много отъ корабите.

Единиятъ отъ кръстосвачите се намираще твърде близо до насъ, и неговата стрелба бѣше точна и добра, снарядите се прѣскаха на нѣколко метра отъ насъ.

Потаяй се! Изкомандвахъ азъ. Това бѣше изпълнено веднага. Едва водата ни бѣше закрила, и надъ насъ се взрива снарядъ. Водата заглуши този шумъ, но нѣколко парчета удариха нашата стоманена обшивка. Този пътъ бомбите не ни достигаха. Тѣ се взриваваха презъ нѣколко секунди. Нашата втора атака бѣше отблъсната, но

наноно решихме да я повтормъ. изплуваме и се нахвърлимъ върху конвоя въ преследване. Този път бѣше щастливъ за насъ, кръстосвачитѣ бѣха бавноходни. Това ни даде възможност да отидемъ на дистанция за артилерийска стрелба. Стрелбата се водеше по-най близкия корабъ, той се спрѣ отъ торпеднитѣ тежки повреди. Ние пренесохме огъня на следующия корабъ, следъ нѣколко секунди и той излезе отъ строя. Единиятъ отъ сп. кръстосвачи съ пъленъ ходъ се нахвърли върху насъ, стрелящъ и опитващъ се да ни тарани. Океанътъ би ни погълналъ. Около насъ почнаха да падатъ подводни бомби. Когато се свърши гънтежа, ний изплувахме наново подъ перископъ. Първиятъ отъ повреденитѣ кораби потъналъ, атакуващиятъ ни кръстосвачъ приbralъ на себе си командата му. Вториятъ корабъ се държеше добре, около него стоѣше охрана и единъ отъ голѣмитѣ кораби се готвеше да го вземе на влекало. Бѣше вече къмъ залѣзъ и на насъ ни оставаха още нѣколко часа, въ течение на които ние можахме да свършимъ съ извадения отъ строя корабъ.

До като ние отидемъ на разстояние за торпедна атака, стана толкова тъмно, че въ перископа се виждаха нѣколко контури. Азъ бѣхъ готовъ да пусна торпедото, когато сѣнка твърде бърже се появи въ перископа.

Потопи се! Изкомандвахъ азъ въ бързината. Шумъ отъ винтове затихна подалечъ. Подводникътъ наново излѣзе подъ перископъ. Вглеждайки се въ него, азъ видѣхъ контуритѣ на корабъ, обрнатъ съ борта къмъ насъ, на линията на торпеденъ изстрелъ.

Първи торпеденъ апаратъ огъна! Торпедото излѣзе отъ апарата, и ние леднага се потопихме. Следъ кратко време, разбира се, оглушителенъ трѣсъкъ отъ взривъ на торпедото. По малко отъ минута, отъ горе се раздаде ужасенъ трѣсъкъ. Лодката се разтърси, като че ли е разчупена отъ гигантски ударъ.

Осветлението изгасна, отгорени потече вода, подводникътъ се наклони на една страна. Азъ разбрахъ — че ние се намираме твърде близко до взривания корабъ, и сме попаднали подъ него, а сега той потъва. Това билъ повредениятъ отъ нашия артилерийски огънь корабъ, когото торпедото довършилъ той на ново се напълнилъ съ вода и за това толкова бързо потъвалъ.

Пуснете помпите! извикахъ азъ. Водата все още течеше върху насъ. Кърмичията отчаено се стараше да затвори входния люкъ въ горното отдѣление, отъ която течеше вода на струя.

Входния люкъ се заклинилъ и не можеше да се затвори — Дълбокомѣра показваше, че ние потъвахме съ голѣма бързина. Потъващиятъ корабъ теглѣше и насъ съ себе си. Скоро ние ще бждемъ смачкани като черупка на яйце. Надъ насъ се чуваха взривове отъ подводни бомби. Каква подигравка, ни се стори всичко това. Оставаше само една надежда. Въздушно налѣгане въ щернитѣ! Азъ чувствахъ че гласътъ мизвучи фалшиво, когато се стараяхъ да скрия своето диво безпокойство. Състениятъ въздухъ съ голѣмо свистене изпѣди водата отъ щернитѣ, подводника треперѣше и се тресѣше. Ще можемъ ли ние да се разтърсимъ и освободимъ? Азъ чувствахъ, че лодката се плъзга. Дълбокомѣртъ показваше че потъването е спрѣло. Бързото изплъзване на лодката нагоре я освободи отъ натоварения корабъ, той се откачи и потъна къмъ дъното.

Подводникътъ съ изпразнени щерни изплаваше като въздушно кълбо, и нѣмаше надежда да се спре, до като не изкочимъ на повърхността, а тамъ ни очакваха надводнитѣ кораби. Ние слушахме взривоветѣ отъ противоположнитѣ бомби.

Въ боевата рубка все още навлизаше вода, но помпите вече можеха да се справятъ съ нея. Стрелкитѣ непрекъснато отиваха нагоре. Азъ заповѣдахъ да бждатъ готови за потопяване въ този моментъ, ко-

гато подводникътъ ще изплува на повърхността.

Потопи се! изкомандвахъ азъ. Ние се намирахме въ срѣдата на неприятелскитѣ кораби. Взривоветѣ отъ подводнитѣ бомби се разнасяха по всички страни, но морето бѣше черно, като смола, и ние не бѣхме открити. Лодка а се потопи на нѣколко метра, и ние излѣзохме отъ преследващитѣ ни кораби. Бомбенитѣ взривове затихаха надалечъ. Следъ нѣколко часа ние изплувахме. Надалечъ ние видѣхме прожекторни игнали, изпращащи лъчи къмъ мѣстото на схватката.

Нашитѣ надстройки бѣха съвсемъ разрушени, палубата разкъсана, и перископа съборенъ. Лодката безъ перископъ и съ разрушени надстройки, кръстосва още около Азорскитѣ острови нѣколко време, потопи още нѣколко кораби и благополучно се върна на 14. XI. 918 въ Камъ“.

Ние изнесохме само нѣколко епизода отъ бойнитѣ действия на подводникитѣ, твърде интересни и поучителни за всѣки морякъ, а особено за подводникитѣ. Тѣ презъ всичкото време трѣбва да изработватъ нови тактически методи и начини, и да се практикуватъ въ старитѣ. Въ частностъ, трѣбва много добре да изучатъ опита да се гуркатъ — подъ охраняващитѣ и взривани кораби.

Противоподводнитѣ средства въ бждеще, по качество и количество, значително ще се увеличатъ и подводникитѣ ще трѣбва да проявяватъ голѣма изобретателностъ и изкуство да се борятъ съ тѣхъ. Да се подготвятъ къмъ това трѣбва отъ рано.

Командиритѣ на подводникитѣ трѣбва да бждатъ отлично подготвени, като навигатори.

На подводникитѣ често се е налагало, и ще имъ се наложи да решаватъ своитѣ задачи съ артилерия, затова артилерийската подготовка на лодката, трѣбва да стои на сжщата височина и както минно торпедната.

В. Вълковъ.

МОРСКИ ВЕСТИ

пръ

ист

Изобщения за чуждитѣ военни флоти.

Бразилия. Новата бразилска строителна програма, която трѣба да бжде изпълненъ за 12 години, предполага постройката на следнитѣ съдове: 2 модерни кръстосвача, 9

контръторпедоносца, 6 подводника, 6 минотърсача, 3 спомагателни наливни кораба и др. Отпуснати сж 8,100,000 лири стерл. Ще се даде поръчка въ Англия за строежъ на единъ новъ учебенъ корабъ.

Китай. За Китай въ Англия се стро-

ятъ две моторни канонерки, и въ Италия — две. Канонеркитѣ иматъ дължина 17 м., машинно устройство отъ 700 ефективни конски сили. Въоръжение — 2 торпедни тръби 1 картечница.

Изработена е една програма за

строежъ на кораби, изпълнението на която ще продължи 5 години: 2 кръстосвача, 4 разрушителя и 4 подводника. Обща стойност на разходите около 2,500,000 лири.

Англия. Преустройство се линейния корабъ „Vargha" — изразходвано е 1 милионъ лири. Кръстосвачитѣ: „Neptune" е влезълъ въ строя въ Портъ-смутъ „Adhilles" — следъ пробата е приетъ и заминалъ за Гибралтаръ.

Във военните корабостроителници сж заети съ изпълнение на поръчката на кръсгосвача тип „Aretusa“, контрол торпедоносещ Vivacious 1100 т. спуснат 1917 г. е минал въ резерва въ Р.зайт.

Подводникът Starfish — е влезал
във строя.

Фирмата Fairfield е получила поръчка за постройка на канонерката Kingfisher.

Въ частната корабостроителница въ Хонгконгъ е възложено постройката на заградителния корабъ Aldgate. Стойностъ на заградителя е 25,356 лири (12,045,000 лв.). Водоизмѣстване 290 т., дължина 28 м., газене 2'4 м. Въоръжение 4—10'2 см. оръдия.

Въ Девенпортъ е билъ спуснатъ на вода тендера Redwing — опредѣленъ за торпедното училище. Дължина 81.1 м. широчина 7.6 м. височина 3.4 м. Водоизмѣстване при газене 1.88 м. е 225 тона. Машинна мощностъ 250 к. с., скоростъ 9.5 мили въ часъ.

Исландия. Тя изпълнява една строителна програма, която обема постройката на 3 подводника и 8 моторни торпедоносци. Необходимите средства набавя чрез доброволна подписка между исландския народ, при което и правителството ще спомогне със известна сума.

Въ първата година ще бъдат построени изключително три отъ стражните кораби. За постройката на 2 подводника е определен срокъ 12 до 18 месеци. Поръжките сж дадени въ Англия.

Холандия. Споредъ „Onze Vloet“ холандскиятъ флотъ се занимава съ единъ новъ типъ бързоходни лодки за брѣгова защита на родното крайбрежие и источна Индия. Изработенъ е единъ проектъ за скоростъ 40 мили съ 2 броя Lorraine мотори отъ 1000 до 1100 к. с. Навърно въ случая се касае за сѣщия моторенъ типъ, който Франция употребява за своитѣ нови бързоходни лодки. Моторитѣ за холандскитѣ лодки иматъ тегло отъ по 3 тона

единия. За нормална скорост освенъ горнитѣ мотори има поставенъ единъ моторъ отъ 80 до 100 к. с.

Корпусът на лодката е направен, въ противоположност на французките такива, отъ желязо; нѣкой отъ съставнитѣ корпусни части сж направени отъ лекъ металъ. Размѣритъ на лодкитѣ още не сж известни, както не е известно дали въ случая се касае за газящи лодки въ водата или хидроглисбори (плъзгачи).

Въоръжението имъ се състои отъ 2 торпедни тръби, едната отъ които е разположена на носа, а другата на кърмата, 4 до 6 картенници отъ голѣмъ калибъръ и 4 водни бомби. Сжщо така лодкигъ сж снабдени съ радиостанция и средства противъ мъгла. Лодкигъ ще бждатъ наименовани съ „T. L. B.“ („Torpedo Lancer — boat“) и единъ номеръ. Изчислявагъ, че 12 броя отъ тия торпедни лодки ще струватъ толкова, колкото единъ подводникъ отъ типа „O-11“.

ХРОНИКА

На 9 октомври въ 18 ч. и 10 м. въ Марсилия бѣ убитъ Краля на Югославия отъ злодейска ржка при тържественното му посрѣщане.

Убиецът е харватски емигрант Петрусь Келеменъ.

Въ България тоя атентатъ направи грозно впечатление и изгъръна искрено съжаление за безвременната загуба на истинския приятел на Славянското споразумение.

На 30 септември се извърши молебен и водосвѣтъ въ Морското училище въ Созонолъ за началото на занятията при подобающа тържественостъ. На молебена сж присъстваха Областния управителъ, Началникътъ на Морскитѣ учебни заведения и др. видни лица. Съ хубави речи се е истъкнала ползата за края отъ премѣшването на училището.

На 1 октомври сж се почнали редовнитѣ занятия въ училището.

На 6. октомври се е поминал въ Варна Инженеръ Корабостроителъ Ив. Родевъ търговецъ. Инженеръ Родевъ е билъ дългогодишенъ чиновникъ въ флота, като корабостроителъ и преподавателъ въ Морското училище.

Добъръ и съвестенъ служащъ той

е оставилъ добри спомени между бившитѣ свои съслуживци и ученици.

На същата дата въ София се е поминалъ К. І р. о. з. Ив. Ивановичъ офицеръ отъ флота, отъ найранните години на неговото съществуване.

Той е единъ отъ първиятъ ни пионери за изграждането на шето мореплаване.

Бсгн да го пріссти.

На 7 октомври в Свищовъ станала тържества по случай откриването на паметника на свободата на загиналите свищовски изборници, на тържествата сж присъжте вували отличителни стари ветерани, отъ четата на Хр. Ботевъ, Никола Обретенски и Никола Славковъ.

На 8, 9 и 10 октомври се състоя конгреса на запасните офицери в Бургазъ. Градътъ Бургазъ е посрѣщналъ извънредно сърдечно делегатитъ на конгреса на брой по вече отъ 1,000 души. Конгреса е билъ поздравенъ лично отъ Министера на войната г-нъ Генералъ Златевъ отъ името на Армията.

Отъ 1 до 10 въ варненското пристанище сж акустирали следните параходи: „Абация“ — италиански натоварилъ 18 тона. „Драморъ“ — англ. разтоварилъ 120 тона. „Мерано“ — итал. разтоварилъ 9 тона. „Авентино“ — итал. разтоварилъ 10 т. „Агрия Марина“ — гръцки натоварилъ 78 глави едъръ добитъкъ и 1195 дребенъ. „Бургасъ“ — разтоварилъ 29 тона. „Челио“ — итал. натоварилъ 5 тона и 200 малки каси яйца. „Принчипеса Мария“ — ромънски само 35 души платили за Цариградъ. „Диана“ — итал. разтоварилъ 4 тона и натоварилъ 52 тона.

ПОЩА

Настоящия брой се изпраща да-
ромъ.

Печатниѣ въ други вестници и списания статьи не ще бждатъ прие-
маши за печатане въ „Морски Прег-
ледъ“.

За преводните статии да се издава
ва кжде сж печатани въ оригинал
Статиите да се пишатъ отчетъ за
и на една странища отъ листа.

Всичко отнасящо се до Редакционния комитетъ да се праща въ Щаба на Флота — Варна.

„Морски прегледъ“ излиза всѣко 1-во и 15-то число на месеца.